

ALYTAŪS VARDŲ KILMĖ IR KIRČIAVIMAS

Alytus yra vienas seniausių Lietuvos miestų. Jau 1387 metų dokumente vadinamas miesteliu, o 1466 metais minimas kaip valsčius. 1581 metais gavo Mągdeburgo teisės.

Dėl mūsų miesto vardo kilmės būta įvairiausių nuomonių. Neaišku, kokių būdu susidarė Alytaūs vardas – iš atitinkamo bendrinio žodžio ar iš vandenvardžio. Alytaūs upės ar ežero dabar nėra, tačiau pro Aljūtų teka upelis, vardu *Aljūtupis*. Hidronimikos tyrinėtojas Aleksandras Vanagas manė, kad pirminis, senasis upelio vardo variantas, matyt, buvo *Alytus*. Taigi Alytaūs miesto vardas greičiausiai radosi iš upės vardo *Alytus*. Kitaip tariant, upės vardas niekuo nepasikeisdamas tapo miesto vardu. Tokia gyvenamųjų vietų daryba lietuvių kalbai ypač būdinga, pavyzdžiui, *Dūkštas* (ež.) – *Dūkštas* (mstl.), *Rusnė* (upė) – *Rusnė* (mstl.). Galbūt ankstesnė upės ir miesto vardo lytis buvusi ne *Alytus*, o *Alytā*. Istorijos šaltiniuose *Alytus* rašomas *Olita* ir pan., todėl nėra neįmanoma, kad *Alytā* į *Alytus* išvirto vėliau.

Alytus yra ketvirtosios kirčiuotės vietovardis. Linksniuojant dažniausiai kirčiuojamas žodžio galas: ***Alytus, Alytaūs, ties Alytumi, Alytujė***. Įsidėmėkime: *Gražus mūsų miestas Alytus. Esu kilusi iš Alytaūs. Palijo ties Alytumi. Gyvenu Alytujė*.

Netinka sakyti *Alytus, Alytaus, ties Alytumi, Alytuje**.

ALYTŪS, ALYTAŪS, ALJŪTUI, ALJŪTŲ, TIES ALYTUMI, ALYTUJĖ!

ĮSIDĖMĖTINO KIRČIAVIMO ALYTAŪS MIESTO VIETOVARDŽIAI

Daūgų (ne *Daugų*) gatvė, nes *Daūgai* 2 (į *Daugūs, Daūguose*)
Gražinos (ne *Gražinos*) gatvė, nes *Gražinà* 2
Gùdalaukio (ne *Gudalaukio*) gatvė, nes *Gùdalaukis* 1 (buvęs vienkiemis)
Kálniškės (ne *Kalniškių, ne Kalniškės*) gatvė, nes *Kálniškė* 1
Kernavėš (ne *Kernavės*) gatvė, nes *Kernavė* 3^b
V. Krėvėš (ne *Krėvės*) gatvė, nes *V. Krėvė* 4
Krėvos (ne *Krėvos*) gatvė, nes *Krėva* 1
Márgio (ne *Mařgio*) gatvė, nes *Márgis* 1
Medeīnos (ne *Medeinos*) gatvė, nes *Medeīnà* 2
Mēdininkų (ne *Medininkų*) gatvė, nes *Mēdininkai* 1
Panemunėš (ne *Panemunės*) mokykla, nes *Panemunė* 3^{4b}
Perlojōš (ne *Perlojos*) gatvė, nes *Perlojā* 3
Piliakalnio (senesnė forma) gatvė; *Piliākalnio* gatvė
Pīlkaraiščio (ne *Pilkaraiščio*) gatvė, nes *Pīlkaraistis* 1 (buvęs vienkiemis)
Skalvōš (ne *Skalvos*) gatvė, nes *Skalvā* 4
Trākų (ne *Trakų*) gatvė, nes *Trākai* 2
Ūdrijos (ne *Ūdrijos*) gatvė, nes *Ūdrijā* 2
Varėnōš (ne *Varėnos*) gatvė, nes *Varėnā* 3
Veliuonōš (ne *Veliuonos*) gatvė, nes *Veliuonā* 3
Volungėš (ne *Volungės*) gatvė, nes *Volungė* 3^a
Žūvinto (ne *Žuvinto*) gatvė, nes *Žūvintas* 3^b

* Kirčiuoti skiemenys paryškinti.

Šaltiniai

Aleksandras Vanagas. Lietuvos miestų vardai. V., 1996

Vietovardžių žodynas. V., 2002

